

PROFESOR JERZY OCHMAŃSKI (1933–1996)

W dniu 15 czerwca 1996 r. po długiej i ciężkiej chorobie zmarł wybitny lituanista profesor zwyczajny dr habil. Jerzy Stanisław Ochmański.

J. Ochmański urodził się 4 grudnia 1933 r. w Rudniku nad Sanem, tam też ukończył szkołę podstawową i średnią. Następnie podjął studia na Uniwersytecie Poznańskim (1951–1955), gdzie na seminarium najwybitniejszego polskiego mediewisty i lituanisty prof. Henryka Łowmiańskiego uzyskał magisterium. Pod kierunkiem swego Mistrza przygotował rozprawę doktorską pt. *Rozwój latyfundiów biskupstwa wileńskiego w średniowieczu (1387–1550)*, obronioną w 1960 r. (druk: Poznań 1963). Samodzielność naukową uzyskał w 1964 r. na podstawie rozprawy habilitacyjnej pt. *Litewski ruch narodowo-kulturalny w XIX w. (do r. 1890)*, za którą otrzymał w 1966 r. Nagrodę III Stopnia Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego (druk: Poznań 1964). W 1969 r. uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego. Jego książka *Historia Litwy* (Wrocław 1967) otrzymała Nagrodę II Stopnia Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. W 1976 r. otrzymał tytuł profesora zwyczajnego za pracę pt. *Biskupstwo wileńskie w średniowieczu* (Poznań 1972).

J. Ochmański znany był ze swych rozległych i mrówczych kwerend archiwalnych oraz bibliotecznych przeprowadzanych w Polsce i państwach powstałych na gruzach dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. W archiwach polskich badał Archiwum Radziwiłłowskie oraz archiwalia podworskie Wielkiego Księstwa Litewskiego przechowywane w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie. Siegał także do zasobów okresu staropolskiego przechowywanych w Archiwum Państwowym w Gdańsku oraz w Bibliotece Czartoryskich w Krakowie.

Peregrynacje archiwalne na obszarze państw Europy Wschodniej zawiodły go przede wszystkim do Wilna i Mińska. W stolicy Litwy prowadził badania w Archiwum Historycznym Litwy oraz w Bibliotece Akademii Nauk Litwy (dawniej Biblioteka Wróblewskich). Następnie w Mińsku przeprowadził kwerendę w Archiwum Radziwiłłowskim oraz Bibliotece Akademii Nauk Białorusi. Kolejnym etapem był Leningrad (Petersburg), a tam Archiwum Państwowe i Biblioteka Publiczna. Natomiast w Moskwie przebadał Archiwum Historyczne Akt Dawnych oraz Bibliotekę Lenina.

Owocem rzetelnych kwerend archiwalnych i bibliotecznych było opublikowanie w okresie 40 lat pracy naukowej 260 publikacji, w tym kilkunastu książek. Najwyżej cenionymi przez Profesora (które sam zamieścił w 1993 r. w *Informatorze Instytutu Historii UAM*) były *Historia Litwy* wydana trzykrotnie przez Ossolineum (1967, 1982, 1990), *Biskupstwo wileńskie w średniowieczu* (Poznań 1972), *Litewska granica etniczna na Wschodzie od epoki plemiennej do XVI w.* (Poznań 1981), *Vitoldiana. Codex privilegiorum Vitoldi magni ducis Lituaniae 1386–1430* (Poznań 1986) oraz wydane w Ossolineum biografie: *Feliks Dzierżyński* (Wrocław 1987) i *Władysław Jagiełło* (Wrocław 1990; wspólnie z Jadwigą Krzyżaniakową). Dla studentów bardzo przydatny był podręcznik akademicki: *Dzieje Rosji do roku 1861* (Poznań 1970, wyd. II 1981) oraz *Zarys dziejów ZSRR* (Warszawa 1984; wspólnie z Arturem Kijasem i Józefem Morzym). Szerzej o dorobku naukowym zob. *Bibliografia prac prof. Jerzego Ochmańskiego*, [w:] *Litwa i jej sąsiedzi od XII do XX wieku*, Poznań 1994, s. 11–27.

Jerzy Ochmański pełnił również godności akademickie na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, gdzie był zatrudniony od 1 października 1955 r. aż do śmierci. W okresie od 1 września 1969 do 30 września 1972 r. był dziekanem Wydziału Filozoficzno-Historycznego, od 1 października 1971 r. jednocześnie pełnił funkcję zastępcy dyrektora Instytutu Historii UAM (do 30 września 1975 r.). Po przejściu na emeryturę prof. H. Łowmiańskiego w 1968 r. objął kierownictwo Zakładu Historii Narodów ZSRR (od 1990 r. Zakładu Historii Europy Wschodniej). Aktywnie działał w Komisji Historycznej PTPN, w Białostockim Towarzystwie Naukowym, Polsko-Radzieckiej Ko-

misji Historycznej. Był członkiem PZPR do 1990 r. oraz przewodniczącym Koła Przyjaciół Litwy przy TPPR na UAM. Pełnił także funkcje redaktora czasopisma: „Zeszyty Naukowe UAM. Historia” (numeru 11) oraz „Lituano-Slavica Posnaniensia” (Tom I–VI). Za pracę naukową i społeczną był wielokrotnie odznaczany, w tym Orderem Polonia Restituta.

Nauki historyczne, poznańskie środowisko naukowe oraz Uniwersytet im. Adama Mickiewicza utraciły wybitnego uczonego i nauczyciela akademickiego. Jerzy Ochmański pochowany został z honorami akademickimi na Cmentarzu Junikowskim w Poznaniu.

*Dariusz Matelski
(Poznań)*